

MUZEUL JUDEȚEAN
„AURELIAN SACERDOȚEANU” VÂLCEA

BURIDAVA

XIV

Râmnicu Vâlcea
2020

MUZEUL JUDEȚEAN
„AURELIAN SACERDOȚEANU” VÂLCEA

BURIDAVA

Studii și materiale
XIV

Râmnicu Vâlcea
2020

Colegiul științific / Scientific Board:

Dr. Nikolaus Boroffka, *Deutsches Archäologisches Institut*, Berlin
Dr. Sabin Adrian Luca, *Brukenthal National Museum*, Sibiu
Dr. Cristian Schuster, *Vasile Pârvan Institute of Archaeology*, Bucharest
Dr. Silviu Purece, *Lucian Blaga University*, Sibiu

Colegiul de redacție / Editorial Board:

Dr. Claudiu Aurel Tulugea – redactor șef/chief editor
Dr. Ion Tuțulescu
Dr. Ionuț Dumitrescu
Dr. Carol Terteci
Elena Mitrana

Tehnoredactare / Computer editing: Carol Terteci

Coperta / Cover design: Carol Terteci, Marius Drăghicean

Traduceri / Translations: Ana Maria Tulugea

Responsabilitatea legală pentru conținutul științific al articolelor le revine în totalitate autorilor / The legal responsibility for the content of articles lies with the authors

Revista a fost acreditată de CNCS la categoria C (2012), cod CNCS: PN-II-ACRED-AR-2012-0172 / The Journal has been established by The National Research Council (CNCS) at C category (2012), code: PN-II-ACRED-AR-2012-0172

ISSN 0258-140X

MUZEUL JUDEȚEAN “AURELIAN SACERDOȚEANU” VÂLCEA

Adresa / Address: Calea lui Traian, nr.143, Râmnicu Vâlcea,
ROMÂNIA

Tel./fax: 004/ 0250 738121

E-mail: muzeuljudeteanvalcea@gmail.com

Tipar executat de / Printed by: PCPrint

www.pcprint.ro

Cuprins / Contents

Arheologie / Archaeology

Claudiu TULUGEA

Statuetă antropomorvă din os din colecțiile Muzeului Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea //

Anthropomorphic bone statuette from the collections of the "Aurelian Sacerdoțeanu" History Museum of Vâlcea County

9

Ion TUȚULESCU, Carol TERTECI, Andrei HEROIU

Contribuții la sfârșitul epocii bronzului în nord-estul Olteniei. Așezarea de la Zătreni, punct La Peșceana //

Contributions to the End of the Bronze Age in Northeastern Oltenia

17

Cătălin BORANGIC

Pumnalul de tip sica de la Brăneț, Olt //

The sica-type dagger from Brăneț, Olt

61

Istorie / History

Dragoș-Ionuț ECATERINESCU

Istoria cărții vâlcene. Centrul de la Govora //

The History of Vâlcea Book. Govora Center

74

Sorin OANE

Țărănimea vâlceană în politica românească interbelică //

Valcea peasantry in Romanian Interwar Policy

92

Liliana BEU

Ștefan Drăghicescu – ostaș credincios al partidului național liberal și deputat al țăranilor //

Ștefan Drăghicescu – faithful soldier of the national liberal party and deputy of the peasants

121

Dan MOROIANU

Crucea Roșie Română între 1876-1947 //

The Romanian Red Cross between 1876-1947

142

Mioara BURLUȘEANU

Date despre minoritatea evreiască din Pitești //
Data about the Jewish minority in Pitești **153**

Rodica Gabriela HERBEL

Biserica de lemn din satul Cioponești, comuna Stănești //
The wooden church from Cioponești village, Stănești commune **161**

Sabin LUNGOI

Casa memorială „Elena Farago” //
„Elena Farago” Memorial House **170**

Ionuț SĂRARU

Conacul Bălceștilor – Arc peste timp (1828-1948) //
Bălceștilor Mansion – Arch over time (1828-1948) **179**

*Numismatică și Sigilografie / Numismatics and Sigilography***Valentin DOLFI**

Un antoninian din tezaurul de la Ioneștii Govorii, jud. Vâlcea //
One Antoninian from the hoard from Ioneștii Govorii, Vâlcea County **189**

Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Sigilii ale domnitorului Constantin Brâncoveanu (1688-1714) //
Seaux du souverain Constantin Brâncoveanu (1688-1714) **195**

*Artă / Art***Diana MIREA, Dragoș-Ionuț ECATERINESCU**

„Un zugrav” transilvănean în custodia Muzeului de Arheologie și Artă Religioasă „pr. Gheorghe I. Petre-Govora” //
„A painter” from Transylvania in the Custody of the Museum of Archeology and Religious Art “Priest Gheorghe I. Petre-Govora” **220**

Adela BARBU-MAIER

Mobilierul pirogravat și pictat de la Conacul Bălceștilor //
Pyrographed and painted furniture from Bălceștilor Mansion **226**

Etnografie / Ethnography

Ionuț-Gabriel DUMITRESCU

Vetre de civilizație românească. Țara Loviștei: patrimoniu și valorizare muzeală //

Hearts of Romanian civilization. Loviștei Country: heritage and museum enhancement

235

Oana Ștefana FLORESCU

Valori ale portului popular vâlcean //

Values of the Vâlcea Folk Costume

245

Alexandru ZAMFIR

Sărbători și obiceiuri de primăvară în Vâlcea //

Holidays and Spring Customs in Vâlcea

258

Restaurare-Conservare / Restoration-Conservation

Diana MIREA

Restaurarea Icoanei Maica Domnului cu Pruncul – Studiu de caz //

The Restoration of the Icon of the Mother of God with the Baby - Case study

263

Daniela BEU

Restaurarea unei ii din colecția Muzeul Satului Vâlcean //

The Restoration of a Romanian blouse from the collection of the Village Museum of Vâlcea

270

Rodica ROTARU

Protejarea patrimoniului muzeal – expoziția de bază a Muzeului de Artă „Casa Simian” //

The Protection of the Museum Heritage - Main Exhibition of Simian House Art Museum

275

Omagiu / Tribute

Claudiu TULUGEA

In Memoriam Petre Purcărescu //

In Memoriam Petre Purcărescu

281

Un antoninian din tezaurul de la Ioneștii Govorii, jud.Vâlcea

Valentin Dolfi*

Keywords: *antoninian, hoard, Ioneștii Govorii, Gh. I. Petre-Govora.*

Abstract: *One Antoninian from the hoard from Ioneștii Govorii, Vâlcea County. In the spring of 1963, during an archaeological visit at Ioneștii Govorii, Gh. I. Petre-Govora and prof. D. Tudor found out that the teacher M. Grigorescu, when he was digging a pit in the backyard of his house in order to uproot a tree, discovered a hoard of Roman imperial silver coins. The hoard was stored in a clay pot that was broken and scattered at the time of the discovery. 151 coins were recovered, all antoninians, issued by the emperors Caracalla, Elagabalus, Gordianus III and Philippus Arabs, weighing between 2,73 and 5,68 grams. The majority of coins were minted in Rome and only 19 of them were minted in Antioch. The earliest coin was issued in 215 AD, by Caracalla, and the most recent in 244 AD, by Philippus Arabs. In the collection of Vâlcea County Museum 101 coins are kept of the total number of 151 coins in the hoard. The coin we present in this article was part of the collection of the priest and archaeologist Gh. I. Petre-Govora and was issued in 241-243 AD, by the emperor Gordianus III.*

În primăvara anului 1963, în timpul unei vizite arheologice pe care Gh. I. Petre-Govora o efectuează împreună cu prof. D. Tudor la Ioneștii Govorii, află că învățătorul M. Grigorescu, săpând o groapă în curtea casei sale pentru a dezrădăcina un pom uscat, a descoperit – lângă urme de zidărie lucrată din piatră cu mortar de var și considerate atunci turnul din colțul de nord-vest al castrului roman *Pons Aluti* – într-un puternic strat de arsură și cenușă, un tezaur de monede romane imperiale din argint. Tezaurul a fost depozitat într-o oală de lut care a fost spartă și împrăștiată în momentul descoperirii.

Din tezaur, învățătorul Grigorescu mai păstra încă 36 de monede, restul fiind date de el copiilor la Rm.Vâlcea, Drăgășani și în sat.

După două luni de cercetare au mai fost recuperate 116 monede, două monede fiind găsite de Gh. I. Petre-Govora în pământul răscolit. Pe baza unui fragment de altar din calcar cu inscripția ștearsă și cu urme de mortar pe el, s-a constatat că turnul castrului fusese refăcut de romani, probabil după incendierea ce a urmat ascunderii tezaurului. Tot cu această ocazie au fost culese de pe aria castrului fragmente ceramice romane.

Așezat pe proeminența unui dâmb, sub dealurile care încep din dreapta râului Luncavăț și continuând cu dealurile Drăgășanilor, castrul a fost construit de romani pentru a supraveghea Valea Oltului. Încă din anul 1894, Grigore G. Tocilescu face aici câteva sondaje, iar în anul 1940, prof.univ. D. Tudor întreprinde o cercetare.

În primăvara anului 1964, Gh. I. Petre-Govora vizitează din nou așezarea și culege din săpăturile de vie ceramică dacică și prefeudală, sec. IV-VI d.Chr. și un topor roman din fier, cu urechi, în bună stare, găsit pe latura de nord a castrului, în locul unde, probabil, a fost șanțul de apărare. Se constată, pe baza ceramicii găsite, că pe dâmb a fost inițial o așezare dacică¹.

Tezaurul a fost descoperit în data de 30 mai 1963 și a fost menționat pentru prima dată în anul 1965, de Bucur Mitrea². Au fost recuperate în total 151 de monede (152, după Gh. I. Petre-Govora³), toate antoninieni romani imperiali, emisiuni de la împărații Caracalla - 2, Elagabalus -18, Gordianus III -130 și Philippus Arabs -1, cu greutatea cuprinsă între 2,73 g și 5,68 g. Media greutateii antoninienilor din tezaur depășește 5 g, încadrându-se în greutatea normală a acestui tip monetar cuprinsă între 4,7 g și 5,3 g.

Majoritatea monedelor au fost emise de atelierul din Roma, 132 la număr, sau 87,42% din totalul tezaurului. Un număr de 19 exemplare, sau 12,58%, au fost bătute în atelierul din Antiohia. Cea mai timpurie monedă din tezaur a fost emisă de împăratul Caracalla, în anul 215 d.Chr, iar cea mai recentă, în anul 244 d.Chr. (4,95 g; 23,5 mm; Roma), de împăratul Philippus Arabs (244-249 d.Chr.)⁴.

* **Valentin Dolfi**, bibliotecar, Biblioteca Publică „Alexandru Iliescu” Băile Govora, e-mail: bibliotecagovora@yahoo.com.

¹ Petre-Govora 1968, p. 207-208.

² Mitrea 1965a, p. 614, nr. 46; Mitrea 1965b, p. 496-497.

³ Petre-Govora 1968, p. 208.

⁴ Mitrea 1968, p. 211-212.

În 1966, tezaurul este depus la Muzeul de arheologie și artă religioasă din Băile Govora⁵.

Din numărul total de 151 de monede care alcătuiau tezaurul de la Ioneștii Govorii, se mai păstrează astăzi 101 monede, în colecția Muzeului Județean Aurelian Sacerdoțeanu Vâlcea⁶.

Având în vedere faptul că tezaurul a fost găsit în interiorul unui castru, el reprezintă fără îndoială economiile realizate de un soldat roman din garnizoana sa și a fost îngropat în interiorul castrului sub imperiul unei puternice amenințări. Ascunderea tezaurului a fost pusă în legătură cu acțiunile conduse de carpi împotriva Imperiului, din anul 245 d.Chr., la începutul domniei lui Philippus Arabs⁷.

Cercetări arheologice ulterioare au arătat că vestigiile aparțin de fapt unei construcții civile, probabil un edificiu termal, locul amplasării fortificației rămânând neprecizat. Au fost semnalate și slabe urme de locuire dacică și de după retragerea stăpânirii romane⁸.

Moneda (**Fig. 1**)⁹ pe care o prezentăm în articolul de față a făcut parte din colecția preotului și arheologului Gh. I. Petre-Govora: RIC IV/III, nr. 83; Roma; antoninian; 241-243 d.Chr.; Ag; 4,98 g; 21x22 mm. Av. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG, Rv. AETER-NITATI AVG¹⁰.

⁵ Petre-Govora 1968, p. 208.

⁶ Purece 2015, p. 19.

⁷ Mitrea 1968, p. 213-214.

⁸ Nicolae 2000, p. 349.

⁹ Pentru că moneda nu s-a păstrat, identificarea a fost făcută prin compararea imaginilor fotografice cu datele din articolele și însemnările lui Gh. I. Petre-Govora, referitoare la acest tezaur. Monedele din tezaurele de la Frâncești și Roești amintite în articolul anterior (Dolfi 2018, p. 67, nota 9) au fost publicate de autor (Dolfi 2016, p. 32-34, 65-66).

¹⁰ Purece 2015, p. 24.

BIBLIOGRAFIE

Dolfi 2016 – V. Dolfi, Repertoriul descoperirilor monetare de pe teritoriul județului Vâlcea, Societatea Numismatică Română, București, 2016.

Dolfi 2018 – V. Dolfi, *Un tip monetar inedit din lotul III Copăceni, jud. Vâlcea (Tezaurul de la Tulghieș, Mireșu Mare, jud. Maramureș)*, în *Buridava*, XIII, 2018, p. 73-77.

Mitrea 1965a – B. Mitrea, *Descoperiri recente și mai vechi de monede antice și bizantine în R. S. România*, în *SCIV*, 3, tomul 16, 1965, p. 605-618.

Mitrea 1965b – B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, în *Dacia*, N.S., tome IX, Bucarest, 1965, p. 489-502.

Mitrea 1968 – B. Mitrea, *Observații numismatice și istorice asupra tezaurului de monede romane imperiale descoperit la Ioneștii Govorii*, în *SCN*, IV, 1968, p. 209-222.

Nicolae 2000 – E. Nicolae, în *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României* (coord. științific C. Preda), vol. III, Editura Enciclopedică, București, 2000, p. 349.

Petre-Govora 1968 – Gh. I. Petre-Govora, *Tezaurul monetar de la Ioneștii Govorii (Condițiile de descoperire)*, în *SCN*, IV, 1968, p. 207-208.

Purece 2015 – Silviu I. Purece, *Tezaure romane imperiale din colecția Muzeului Județean Vâlcea: considerații cu privire la fenomenul tezaurizării în spațiul Olteniei Romane*, Editura Astra Museum, Sibiu, 2015.

Fig.1. Antoninian din tezaurul de la Ionești Govorii, jud. Vâlcea, (mărime 2x1).